Yerleşmelerin Fonksiyonları

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Yerleşme fonksiyonu:** Bir yerleşmenin oluşmasını ve varlığını sürdürmesini sağlayan ekonomik, sosyal ve kültürel amaçlı faaliyetlerdir. Başlıca fonksiyonlar: tarım, madencilik, sanayi, ticaret, yönetim, sağlık, ulaşım, turizm, eğitim ve kültür, askerî fonksiyon.
- **Ekonomik fonksiyonlar: Tarım** (tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık gibi birincil faaliyetler; ör. Çarşamba, Söke, Salihli), **madencilik** (maden çıkarma ve işleme; ör. Johannesburg, Afşin-Elbistan), **sanayi** (ham maddeyi yeni ürüne dönüştürme; ör. Gebze, Aliağa, Manchester), **ticaret** (ürünlerin alınıp satılması; ör. Hamburg, Hong Kong, İnegöl), **turizm** (dinlenme, eğlenme, görme amaçlı yolculuklar; ör. Bodrum, Kuşadası, Kemer).
- **Yönetim fonksiyonu:** Meclis, bakanlık gibi idari birimlerin bulunduğu başkentlerde öne çıkar (Ankara, Washington, Londra, Tokyo). Türkiye'de yönetim **merkezî yönetim** (başkent ve taşra teşkilatı: il ve ilçeler) ile **yerel yönetim** (il özel idaresi, belediyeler ve köyler) olarak ikiye ayrılır; en küçük yerel yönetim birimi **köydür**.
- **Hizmet fonksiyonları: Ulaşım** (Rotterdam ve Mersin deniz yolu, Frankfurt hava yolu, Eskişehir demir yolu), **sağlık** (büyük hastanelerin toplandığı şehirler), **eğitim ve kültür** (üniversiteler, müzeler, tarihî merkezler; ör. Oxford, Semerkant-Buhara, Konya), **askerî** fonksiyon (üsler ve askerî tesisler; ör. Gölcük, Polatlı).
- **Değişim ve hâkim fonksiyon:** Fonksiyonlar zamanla değişebilir ya da yenileri eklenebilir (tarım kasabasında maden ocağı açılması gibi). Şehirlerde fonksiyon çeşitliliği kır yerleşmelerinden fazladır. Gelişime en çok katkı yapan baskın fonksiyona **hâkim fonksiyon** denir (ör. üniversiteleriyle Eskişehir'de eğitim ve kültür).

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki yerleşmeleri öne çıkan fonksiyonlarıyla eşleştiriniz.
1. Ankara 2. Bodrum 3. Rotterdam 4. Gebze 5. Gölcük
a) Sanayi b) Askerî c) Yönetim d) Turizm e) Ulaşım (deniz yolu)

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Şehirlerde fonksiyon çeşitliliği kır yerleşmelerine göre fazladır.
( ) Bir yerleşmenin fonksiyonları hiçbir zaman değişmez.
( ) Türkiye'de en küçük yerel yönetim birimi köydür.
( ) Yönetim fonksiyonu en çok başkentlerde öne çıkar.

3 Ham madde ve ara malların fabrikalarda yeni ürüne dönüştürülmesi hangi fonksiyonu ifade eder?
A) Ticaret B) Madencilik C) Tarım D) Turizm E) Sanayi

4 Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de yerel yönetim birimlerinden biri **değildir**?

A) Bakanlık B) Belediye C) Köy D) İl özel idaresi E) Büyükşehir belediyesi

5 Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

a) Yerleşmenin gelişimine en çok katkı yapan baskın fonksiyona ..... fonksiyon denir.

b) Merkezî yönetim; başkent ve ..... teşkilatından oluşur.

c) Tarım, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık ..... ekonomik faaliyetlerdir.

6 Tabloya göre Ovaköy'ün hâkim fonksiyonu aşağıdakilerden hangisidir?

Yerleşme	Tarım	Sanayi	Turizm	Ticaret
Deniztepe	1.200	800	9.000	2.000
Ovaköy	6.300	500	200	1.000
Demirli	900	12.600	300	4.200

A) Sanayi B) Turizm C) Ticaret D) Madencilik E) Tarım

7 Afşin-Elbistan'ın gelişiminde belirleyici olan fonksiyon aşağıdakilerden hangisidir?

A) Turizm B) Askerî C) Yönetim D) Madencilik E) Eğitim

8 Hamburg ve Hong Kong gibi büyük liman kentlerinin öne çıkan ortak fonksiyonu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tarım B) Madencilik C) Ticaret D) Askerî E) Yaylacılık

9 Eskişehir'in demir yolu ağındaki önemi hangi fonksiyonla ilgilidir?

A) Madencilik B) Ulaşım C) Turizm D) Askerî E) Tarım

10 Aşağıdakilerden hangisi turizm fonksiyonu öne çıkan bir yerleşmedir?

A) Aliağa B) Afşin C) Kuşadası D) Polatlı E) Gebze

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Tabloya göre her yerleşmede hâkim fonksiyondaki çalışanların toplam çalışanlar içindeki payını (yaklaşık %) hesaplayınız.

Yerleşme	Tarım	Sanayi	Turizm	Ticaret
Deniztepe	1.200	800	9.000	2.000
Ovaköy	6.300	500	200	1.000
Demirli	900	12.600	300	4.200

12 Grafikteki Deniztepe'nin hâkim fonksiyonu ve bu fonksiyonun gelişmesine en uygun doğal koşul aşağıdakilerden hangisidir?

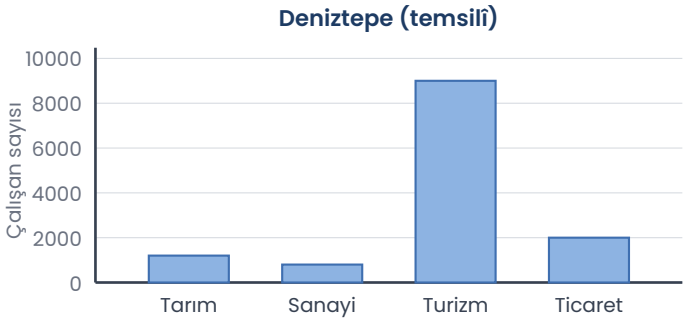

A) Tarım – geniş ova
B) Sanayi – maden yatakları
C) Ticaret – demir yolu kavşağı
D) Turizm – kıyı ve plajlar, ılıman iklim
E) Tarım – yüksek plato

13 Yerleşme fonksiyonlarıyla ilgili
I. Bir yerleşmenin birden fazla fonksiyonu olabilir.
II. Fonksiyonlar zamanla değişebilir.
III. Kır yerleşmelerinde fonksiyon çeşitliliği şehirlerden fazladır.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

14 6. sorudaki tabloya göre Demirli'de sanayide çalışanlar ticarette çalışanların kaç katıdır?

A) 2 B) 4 C) 6 D) 14 E) 3

15 Tarım fonksiyonu öne çıkan bir kasabada bir maden işletmesi açılırsa aşağıdakilerden hangisi beklenir?

A) Kasabanın fonksiyonlarına madenciliğin eklenmesi ve iş olanaklarının çeşitlenmesi
B) Tarımın tamamen yasaklanması
C) Kasabanın nüfusunun hızla azalması
D) Kasabanın yönetim merkezi olması
E) Ulaşımın tamamen durması

16 Aşağıdaki yerleşme-fonksiyon eşleştirmelerinden hangisi **yanlıştır**?

A) Washington – yönetim
B) Johannesburg – madencilik
C) Frankfurt – hava yolu ulaşımı
D) Kemer – askerî
E) Salihli – tarım

17 Türkiye'de il ve ilçelerin merkezî yönetimin taşra teşkilatı olarak örgütlenmesinin amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Turizmin geliştirilmesi
B) Madenlerin işletilmesi
C) Ticaretin yasaklanması
D) Kamu hizmetlerinin ülkenin her yerine ulaştırılması
E) Nüfusun azaltılması

18 Oxford ve Harvard gibi üniversitelerin bulunduğu yerleşmelerin öne çıkan fonksiyonu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Madencilik B) Askerî C) Eğitim ve kültür D) Tarım E) Ulaşım

19 Kurulduğu dönemde yalnızca tarım fonksiyonu olan bir yerleşmenin zamanla üniversite, hastane ve organize sanayi bölgesi kazanması aşağıdakilerden hangisini gösterir?

A) Yerleşmenin köy altı yerleşmesine dönüştüğünü
B) Fonksiyon çeşitliliğinin arttığını
C) Fonksiyonların hiç değişmediğini
D) Yerleşmenin göç verdiğini
E) Tarımın hâkim fonksiyon olarak kaldığını

20 Gölcük, Foça ve Polatlı gibi yerleşmelerde öne çıkan ortak fonksiyon aşağıdakilerden hangisidir?

A) Madencilik B) Ticaret C) Tarım D) Yönetim E) Askerî

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Kartlarda iki yerleşme tanıtılmıştır. Her yerleşmenin hâkim fonksiyonunu belirleyip bu fonksiyonun gelişmesinde etkili olan bir coğrafi faktörü yazınız.

Yerleşme P	Yerleşme R
Geniş bir körfezin kıyısında; büyük konteyner limanı, demir yolu ve otoyol bağlantıları var.	Kalın kömür yataklarının üzerinde; ocaklarda çalışanlar ve ailelerinden oluşan nüfus.

22 Bir şehirde yaz aylarında nüfus iki katına çıkmakta, otel ve lokanta sayısı çok fazladır; kışın ise ekonomik hareket azalmaktadır. Bu şehrin hâkim fonksiyonu ve karşılaştığı temel sorun hangisidir?

A) Tarım – kuraklık
B) Turizm – ekonominin mevsimlik olması
C) Sanayi – hava kirliliği
D) Yönetim – bürokrasi
E) Madencilik – maden kazaları

23 Bir ülkenin yeni başkentini ülkenin ortasında, ulaşımın her yöne kolay olduğu bir yerde kurması hangi fonksiyonun gelişimini doğrudan hedefler?

A) Yönetim B) Madencilik C) Tarım D) Balıkçılık E) Askerî

24 Tablodaki verilere göre ekonomik bir kriz sonrası fabrikaların kapanmasından **en çok** hangi yerleşme etkilenir?

Yerleşme	Tarım	Sanayi	Turizm	Ticaret
Deniztepe	1.200	800	9.000	2.000
Ovaköy	6.300	500	200	1.000
Demirli	900	12.600	300	4.200

A) Ovaköy B) Deniztepe C) Demirli D) Üçü eşit etkilenir E) Hiçbiri etkilenmez

25 Aşağıdakilerden hangileri bir yerleşmede sağlık fonksiyonunun gelişmesine katkı sağlar?
I. Büyük şehir hastanelerinin kurulması
II. Tıp fakülteleri
III. Kaplıca ve termal kaynaklar
IV. Maden ocakları

A) I ve II B) II ve IV C) I, II ve III D) I, III ve IV E) Hepsi

26 Bir yerleşmenin "hâkim fonksiyonu" belirlenirken aşağıdakilerden hangisi **en az** yol gösterir?

A) Yerleşmenin denizden yüksekliği
B) Çalışanların sektörlere dağılımı
C) Yerleşmenin gelir kaynakları
D) Yerleşmeye göç edenlerin çalıştığı alanlar
E) Yerleşmedeki başlıca kurumlar

27 Akış şemasında bir yerleşmenin fonksiyonlarındaki değişim verilmiştir. Soru işaretli kutuya uygun bir gelişme yazınız.

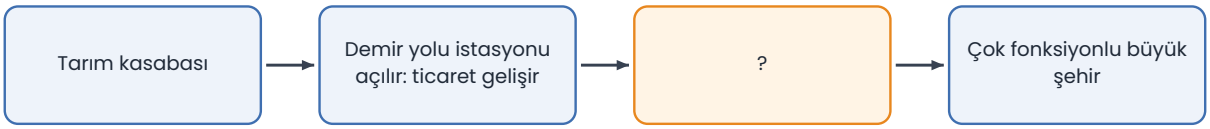

28 Tek bir fonksiyona (ör. madencilik) bağımlı yerleşmelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Maden rezervi tükenince ekonomik gerileme ve göç riski artar.
B) Hiçbir zaman göç vermezler.
C) Fonksiyon çeşitliliği en fazla olan yerleşmelerdir.
D) Nüfusları her zaman artar.
E) Turizm fonksiyonu kazanamazlar.

29 Bir kıyı yerleşmesinde balıkçılık limanı, tersane ve turistik yat limanı yan yana bulunmaktadır. Bu durum için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Yerleşmenin yalnızca tek bir fonksiyonu vardır.
B) Kıyı konumu ekonomik faaliyetleri engellemiştir.
C) Yerleşme bir köy altı yerleşmesidir.
D) Aynı doğal koşul (kıyı) birden çok fonksiyonun gelişmesine olanak vermiştir.
E) Yerleşmede ulaşım fonksiyonu yoktur.

30 Yaşadığınız ya da tanıdığınız bir yerleşmenin hâkim fonksiyonunu ve bu fonksiyonun gelişmesinde etkili olan bir doğal, bir beşerî faktörü yazınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**